

JAN WACŁAW FELCZAK (1916-1993)

Jan Waclaw Felczak se rodio 29. svibnja 1916. godine u Golbicama. Gimnaziju je pohađao u Plocku, a maturirao u Torunju. Između 1934-1938. studirao je povijest na sveučilištu u Poznanju. Studij je završio radom »Nastroje Wielkopolski wobec rewolucji Węgierskiej w 1848/49 roku« (tiskano u časopisu Roczniki Historyczne, XIV, 1938). Potom je u Budimpešti 1938-39. na tamošnjem filozofskom fakultetu pripremao doktorski rad. Međutim, rat je prekinuo njegov studij, a već prikupljeni arhivski materijal za doktorat uništen je u prosincu 1944. u Budimpešti.

Na taj se način životna sudbina Waclawa Felczaka za stalno povezala s Mađarskom. Za cijeloga trajanja rata sudjelovao je u različitim tajnim akcijama. Na zahtjev poljske izbjegličke vlade organizirao je i vodio kurirsku službu između Budimpešte i Varšave, te je između 1940-44. godine i sam nekoliko puta prelazio »zelenu granicu«. Za svoje je zasluge tijekom rata odlikovan Križem Virtututi Militari V. klase.

Nakon kratkog boravka u domovini 1945., u ljeto iste godine pošao je u London gdje je obavijestio izbjegličku vladu o političkoj situaciji u zemlji. Potom je 1946-47. godine studirao na Sorbonni u Parizu nastavljajući svoje obavještajne poslove za izbjegličku vladu. Stoga je 1948. nakon hapšenja na teritoriju tadašnje Čehoslovačke predan poljskoj službi sigurnosti. Podvrgnut je višemjesečnoj gruboj istrazi, a potom osuđen na doživotnu robiju. Međutim, političke promjene u Poljskoj 1956. utjecale su na njegovo oslobađanje.

Po izlasku iz zatvora Felczak se nastavio baviti pred rat prekinutom znanstvenom djelatnošću. Zahvaljujući profesoru H. Wereszyckom u siječnju 1958. postavljen je za asistenta na Jagiellonskom sveučilištu u Krakovu. Tamo je stekao oba znanstvena stupnja: doktorat 1962. godine radom »Węgierska polityka narodowościowa przez wybuchem powstania 1848 roku« (Wrocław 1964), te habilitacijski doktorat 1968. godine radom »Ugoda węgiersko-chorwacka 1868 roku« (Wrocław 1969).

Glavni Felczakov znanstveni interes tiče se novije povijesti Srednje Europe, posebo mađarske (ugarske) povijesti. Na tu je temu Felczak napisao brojne članke, a njegova monografija »Historia Węgiei« (Wrocław 1966) izazvala je vrlo povoljan kritike. O poštovanju što su ga mađarski povjesničari iskazivali Felczaku svjedoči i zbornik »Hungaro-polonica« (Budimpešta 1986) posvećen 70-obljetnici njegova života. Znanstveni, kao i politički utjecaj profesora Felczaka na mađarske studente i intelektualce bio je velik, te ga mnogi smatraju jednim od tvoraca mađarske političke opozicije osamdesetih godina.

Većina Felczakovih radova posvećena je nacibalnim problemima u ugarskom dijelu Habsburške monarhije, odnosno Austro-Ugarske. O tome je pisao još u svojoj doktorskoj disertaciji, gdje je glavnu pažnju posvetio Mađarima, a znatno manje nemađarskim narodima. U nastojanju da pokaže ishodišta i motive mađarske nacionalne politike Felczak je proces postanka narodnih pokreta nemađarskih naroda predstavio fragmentarno, tek kao ilustraciju metoda, temelja i ciljeva, te posljedice politike što su je vodili mađarski krugovi. Govoreći o nemađarskim narodima, glavnu je pažnju usmjerio prema onima koji su izravno bili pod mađarskom vladavinom.

Za hrvatsku su povijesnu znanost posebno važni oni Felczakovi radovi u kojima se u većoj mjeri dotiče hrvatske povijesti. Prije svega to je njegova habilitacijska rasprava u kojoj je opširno opisana geneza i sadržaj hrvatsko-

ugarske nagodbe, te općenito hrvatsko-mađarski odnosi u sklopu Dvojne monarhije. Glavni je naglasak posvećen predstavljanju hrvatskog pitanja, a manje mađarskog stava. Bila je to jedna od prvih monografija o hrvatsko-ugarskoj nagodbi u poslijeratnom razdoblju.

Potrebno je spomenuti i Felczakov tekst »Tajna politika chorwacka w 1867 r.w światle nieznaných dokumentów« (Studia Historyczne, XI, 1968, br. 3, str. 343-365), koji je temeljen na vrelima iz Biblioteke Czartoryskich u Krakovu i Arhiva Ministarstva vanjskih poslova u Parizu. Također, Felczak je suautor (s T. Wasilewskim) monografije Historia Jugosławii (Wrocław 1985).

Predavanja Waclawa Felczaka izazivala su veliku pozornost studenata i intelektualne javnosti, posebice stoga jer se profesor nije ustručavao pokazivati svoje političke stavove koji nisu uvijek bili u suglasju s aktualnom ideologijom. To je bio najvažniji razlog što je na zvanje redovnog profesora morao čekati sve do kraja 1993. godine.

Već dva tjedna nakon tog imenovanja Felczak je umro u Varšavi 23. listopada 1993. godine.

Magdalena Najbar

UDK 949.75

ISSN 0353-295X

FILOZOFSKI FAKULTET SVEUČILIŠTA U ZAGREBU
ZAVOD ZA HRVATSKU POVIJEST
INSTITUTE OF CROATIAN HISTORY
INSTITUT FÜR KROATISCHE GESCHICHTE

R A D O V I

27

U SPOMEN
JOSIPU LUČIĆU

UDK 949.75

ISSN 0353-295X

FILOZOFSKI FAKULTET SVEUČILIŠTA U ZAGREBU
ZAVOD ZA HRVATSKU POVIJEST
INSTITUTE OF CROATIAN HISTORY
INSTITUT FÜR KROATISCHE GESCHICHTE

R A D O V I

27

Z A G R E B

1994.

FILOZOFSKI FAKULTET SVEUČILIŠTA U ZAGREBU

Izdavač: ZAVOD ZA HRVATSKU POVIJEST

UREDNIČKI KOLEGIJ:

Ivo GOLDSTEIN, Dragutin PAVLIČEVIĆ, Mario STRECHA

IZVRŠNI UREDNIK:

Mario STRECHA

PRIPREMA ZA TISAK:

Hrvoje STANČIĆ

Adresa uredništva: Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu
Zagreb, Krčka ul. 1

Časopis izlazi jednom godišnje.

Izdavanje časopisa sufinancira Ministarstvo znanosti i tehnologije.

Rješenjem Republičkog komiteta za prosvjetu, kulturu fizičku i tehničku kulturu R Hrvatske br. 6859/1 od 5. X. 1982. časopis »Radovi« oslobođen je plaćanja poreza na promet proizvoda.

Časopis je registriran u Republičkom komitetu za informacije R Hrvatske pod br. UP-547/2-84-1984.